

СПРОМОЖНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У ПРОВЕДЕННІ СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Титаренко О. О., Крячко О. І.

ВСТУП

В сучасних умовах триваючої повномасштабної збройної агресії з боку російської федерації одним з актуальних питань у напрямку посилення стійкості нашої країни залишається інтеграція деокупованих територій в Україну. Цей процес безпосередньо пов'язаний із проведенням відповідних стабілізаційних заходів (дій), які спрямовані на відновлення всіх сфер життєдіяльності цих територій, відновлення функціонування органів влади, забезпечення правопорядку, повернення внутрішньо-переміщених осіб (ВПЛ), відновлення пошкодженої інфраструктури (в т.ч. критичної інфраструктури) та забезпечується відповідними суб'єктами в умовах запровадженого правового режиму воєнного стану¹. Одразу зазначимо, що перелік та зміст стабілізаційних заходів не є конкретно визначеним в документах і залежить від обсягів повноважень, якими наділені відповідні суб'єкти та наявних у них спроможностей. Так, наприклад, аналіз положень постанови Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 486² та розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219-р³, якими передбачено підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції, а також дії органів виконавчої влади з відновлення цих територій дає можливість визначити наступне: 1) стабілізаційні заходи реалізуються у напрямку

¹ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII (в редакції від 19.04.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

² Про підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції: постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 486. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-2023-%D0%BF#Text>

³ Про затвердження плану дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219-р (в редакції від 30.09.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2022-%D1%80#n8>

відновлення роботи органів державної влади, безпеки, гуманітарного реагування, відновлення інфраструктури, медичного реагування, економіки, інформаційної політики, соціального захисту населення, задоволення освітніх потреб, надання психологічної підтримки населенню, планування комплексного відновлення територій; 2) коло суб'єктів, які задіюються до реалізації першочергових дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях. Щодо останнього, то до них віднесені наступні суб'єкти: центральні органи виконавчої влади, військові формування, правоохоронні органи, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання. Для сприяння координації діяльності перерахованих суб'єктів з питань відновлення систем життєзабезпечення на деокупованих територіях з вересня 2022 року утворено тимчасовий консультативно-дорадчий орган при Кабінеті Міністрів України – Координаційний штаб з питань деокупованих територій⁴.

В той же час в умовах правового режиму воєнного стану важливу роль у забезпеченні стабілізаційних заходів на деокупованих територіях відіграють саме сили оборони, до яких відповідно до чинного законодавства⁵ віднесені: Збройні сили України (ЗСУ), Національна гвардія України (НГУ), Державна прикордонна служба України (ДПСУ), Національна поліція України (НПУ), Служба безпеки України (СБУ), Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), Головне управління розвідки Міністерства оборони України (ГУР МОУ), а також інші військові формування та правоохоронні органи. В подальшому пропонуємо розглянути спроможності НГУ у забезпеченні стабілізаційних заходів на деокупованих територіях як специфічного суб'єкту, який на відміну від інших складових сил оборони, згідно чинного законодавства, наділений повноваженнями як сфері забезпечення оборони країни, так і в сфері безпеки. Зокрема НГУ виконує не тільки військові функції, а і правоохоронні⁶, що робить його універсальним (цей суб'єкт може бути ефективним як під час воєнного стану, так і в мирний час). Проте є низка питань, які на сьогодні недостатньо врегульовані та потребують свого вирішення, а саме: відсутність нормативного визначення поняття «стабілізаційні заходи (дії)» та його зміст; відсутність єдиних документів

⁴ Про утворення Координаційного штабу з питань деокупованих територій: постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2022 р. № 1021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.04.2024).

⁵ Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII (в редакції від 31.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

⁶ Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII (в редакції від 16.12.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>.

стратегічного планування (концепція, програма, план заходів з реалізації концепції або програми) з організації та проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях як під час правового режиму воєнного стану, так і повоєнний час.

1. Наявний стан та проблемні питання у проведенні стабілізаційних заходів на деокупованих територіях

Аналіз наявних наукових публікацій з тематики дослідження дає змогу визначити, що основна увага дослідників останнім часом приділялась наступним питанням: 1) виконання завдань правоохоронними органами із забезпечення безпеки на деокупованих територіях, а також протидії злочинам в умовах воєнного стану (О. Бандурка, О. Безпалова, А. Вознюк, С. Гусаров, Л. Демидова, О. Дудоров, М. Колодяжний, А. Коваленко, О. Литвинов, В. Матвійчук, Ю. Орлов, М. Панов, Є. Письменський, Ю. Пономаренко, А. Політова, В. Сокурено, С. Харитонова, В. Шаблистий та інші)^{7,8}; 2) щодо визначення змісту стабілізаційних заходів (дій), відновлення та реінтеграції тимчасово окупованих територій (О. Скобельська, К. Бугайчук, І. Медяник, Г. Єфімов та інші)⁹; 3) дослідженням участі силових структур у стабілізаційних діях (операціях), зокрема НГУ (Ю. Аллеров, О. Кривенко, С. Белай, А. Мисик, Г. Єфімов, С. Годлевський та інші)¹⁰. Щодо останнього, то у працях зазначених авторів переважно звертається увага на сутність, порядок і межі застосування сил безпеки і оборони, зокрема у

⁷ Сокурено В. В. Стабілізаційно-транзитивна стратегія протидії злочинності на деокупованих територіях України. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2022. № 2 (27). С. 9-18. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/827b52c7-48e0-4a0d-aea8-bdee5b867684/content>;

⁸ Злочинність і протидія їй в умовах війни: кримінально-правовий та кримінологічний виміри : монографія / Ю. В. Орлов ; Кримінол. асоц. України. Харків : Право, 2023. 252 с.

⁹ Скобельська О.Р. Стабілізаційні заходи на деокупованих територіях: поняття та види. *Нове українське право*, Вип. 5, 2023. С. 53-59. URL: DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.5.8>; Бугайчук К.Л. Стабілізаційні заходи на деокупованих територіях: концептуальне розуміння, класифікація, особливості застосування. *Право і безпека – Law and Safety*. 2024. № 1 (92). С. 9-22. URL: <https://doi.org/10.32631/pb.2024.1.01>; Єфімов Г.В., Музика О.О., В'яткін Ю.О. Сепаратизм, стабілізаційні дії, територіальна оборона – співвідношення понять, історія та сучасність. *Військово-науковий вісник*. 2020. № 34. С. 27–41. URL: <http://vzv.asv.gov.ua/article/view/219959/219737>.

¹⁰ Годлевський С. Обґрунтування ролі і місця Національної гвардії України в стабілізаційних діях безпекового характеру. *Честь і закон*. 2023. № 2 (85). С. 12–18. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2023/2/85/282521>; Аллеров Ю. В., Кривенко О. В. Роль і місце Національної гвардії України у структурі сектору національної безпеки і оборони України. *Наука і оборона*. 2018. № 3. С. 3-9. URL: <http://nio.nuou.org.ua/article/view/158986>

стабілізаційних діях в умовах кризових ситуацій різного характеру, в протидії гібридним загрозам, в тому числі на окремі питання визначення ролі НГУ в стабілізаційних діях, які пов'язані з локалізацією збройного конфлікту неміжнародного характеру. В той же час визначенню спроможностей НГУ у стабілізаційних заходах на деокупованих територіях в умовах правового режиму воєнного стану (в т.ч. триваючого повномасштабного вторгнення з боку РФ) увага приділяється недостатньо. Хоча відповідний досвід участі НГУ у таких заходах під час проведення Антитерористичної операції (АТО – 2014/2018 рр.) та Операції об'єднаних сил (ООС – 2018/02.2022 рр.) вже напрацьований.

Перш ніж перейти до визначення спроможностей військових частин та підрозділів НГУ у забезпеченні даного напрямку слід звернути увагу на те, що необхідно розуміти під поняттям «стабілізаційні заходи» (стабілізаційні дії), яка мета таких заходів, коло суб'єктів, які забезпечують виконання стабілізаційних заходів (дій). Аналіз наявних досліджень щодо визначення даного поняття показує, що його розглядають як у вузькому, так і широкому значенні.

Так, наприклад, О. Скобельська визначає стабілізаційні заходи як складник реінтеграційного процесу деокупованої території, що включає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення безпечних умов життєдіяльності людей, громад, у тому числі організації гуманітарної логістики, відновлення правопорядку та формування стабільної безпеки на цих територіях¹¹. Такий висновок вченою зроблений на підставі аналізу положень постанови Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 486, розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219-р та Тимчасовий бойовий статут Механізованих військ сухопутних військ Збройних сил України¹². Вчена у визначенні даного поняття зробила акцент на деталізацію комплексу заходів, який ним охоплюється, залишивши поза увагою суб'єктів, які реалізують ці заходи.

Більш ширше за змістом визначення стабілізаційних заходів надає К. Бугайчук, визначаючи їх як комплекс узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем і часом заходів, які проводяться уповноваженими суб'єктами сектору безпеки й оборони у

¹¹ Скобельська О.Р. Стабілізаційні заходи на деокупованих територіях: поняття та види. *Нове українське право*, Вип. 5, 2023. С. 58. URL: DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.5.8>

¹² Тимчасовий бойовий статут Механізованих військ сухопутних військ Збройних сил України, затверджений наказом командувача Сухопутних військ Збройних сил України від 09 березня 2021 року №152. URL: https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/TBS_Mech_trops_1_2021.pdf

взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування на територіях, які перейшли під загальну юрисдикцію України та контроль її органів державної влади після тимчасової окупації¹³. Такий висновок вченим зроблений на підставі дослідження тих самих документів, які були опрацьовані О. Скобельською, а також додатково опрацьований міжнародний досвід забезпечення стабілізаційних заходів військовими та поліцейськими силами країн НАТО у конфліктний та постконфліктний період в окремих країнах, а також Спільна доктрина НАТО щодо забезпечення поліцейської стабілізаційної діяльності (AJP-3.22 / STANAG 2616)¹⁴. Також заслуговує уваги і конкретизація К. Бугайчуком мети проведення стабілізаційних заходів, яка полягає у: стабілізації оперативної обстановки на деокупованій території; забезпечення на цих територіях дії правового режиму воєнного стану; відновленні на цих територіях конституційного ладу, діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування; забезпеченні соціально-економічного відновлення та подальшого розвитку цих територій; забезпеченні охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб; наданні правової, економічної та соціальної допомоги цивільному населенню; відновленні та забезпеченні публічного порядку та безпеки; створенні умов, що унеможливають повторну окупацію територій; зміцненні довіри населення цих територій до державної влади¹⁵.

Інакший підхід (мілітарний) до розуміння змісту стабілізаційних дій містять керівні документи ЗСУ (перш за все це бойові статuti). Так, відповідно до Бойового статуту механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних сил України (Частина III. Взвод, відділення, екіпаж), затверджений наказом командувача Сухопутних військ Збройних Сил України від 25.05.2016 № 238, Бойового статуту Сухопутних військ Збройних Сил України (Частина II. Батальйон, рота), затверджений наказом командувача Сухопутних військ Збройних Сил України від 29.12.10 №574, та Тимчасового бойового статуту Механізованих військ сухопутних військ Збройних сил України (Частина I. Бригада), затвердженого наказом командувача Сухопутних військ Збройних сил України від 09 березня 2021 року

¹³ Бугайчук К.Л. Стабілізаційні заходи на деокупованих територіях: концептуальне розуміння, класифікація, особливості застосування. *Право і безпека – Law and Safety*. 2024. № 1 (92). С. 14-15. URL: <https://doi.org/10.32631/pb.2024.1.01>

¹⁴ STANAG 2616 : IED 2016 / NATO Standard AJP-3.22 Allied Joint Doctrine for Stability Policing (Edition A, Version 1, July 2016). URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a821ac2ed915d74e3401bfe/20160801-nato_stab_pol_ajp_3_22_a_secured.pdf

¹⁵ Там же. Бугайчук К.Л.

№ 152, під стабілізаційним діями розуміють особливу форму застосування військ (сил) для стабілізації обстановки у кризовому районі та недопущення ескалації (відновлення) воєнного конфлікту¹⁶.

Наприклад, аналіз положень Стратегії воєнної безпеки України (2021) показав, що стабілізаційні дії виступають складовою ведення операцій (бойових, спеціальних) силами оборони та безпеки на визначеній території чи відповідній зоні відповідальності в умовах запровадженого правового режиму воєнного стану в Україні¹⁷.

Виходячи зі змісту цих статутів можна визначити, що метою стабілізаційних дій є стабілізація обстановки, недопущення відновлення збройних сутичок, диверсій і терористичних актів тощо у визначеному секторі відповідальності. Також підрозділи ЗСУ ведуть стабілізаційні дії для забезпечення безпеки цивільного населення (відновлення безпекового середовища), у тому числі через відновлення функціонування органів місцевого самоврядування (відновлення державного управління), відновлення інфраструктури на відповідній території та надання гуманітарної допомоги. У разі неможливості підрозділами ЗСУ самостійно стабілізувати обстановку у визначеній зоні, забезпечується підтримка єдності зусиль усіх наявних сил та засобів, в тому числі інших складових сил оборони, що забезпечує досягнення мети стабілізаційних дій.

Як можемо побачити наведене вище поняття стабілізаційних дій має дуальний підхід, а саме поєднує в собі мілітарний і гуманітарний підходи. Це обумовлено функціями та завданнями, які покладаються згідно чинного законодавства та керівних документів ЗСУ на підрозділи ЗСУ та інші військові формування, які виконують завдання з оборони країни в умовах правового режиму воєнного стану. Крім цього в бойових статутах звертається окрема увага на налагодження взаємодії між військовими формуваннями та іншими складовими сил оборони для забезпечення виконання стабілізаційних дій.

¹⁶ Бойовий статут Сухопутних військ Збройних Сил України (Частина II. Батальйон, рота), затверджений наказом командувача Сухопутних військ Збройних Сил України від 29.12.10 №574. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/documents/statut-zsu>; Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних сил України (Частина III. Взвод, відділення, екіпаж), затверджений наказом командувача Сухопутних військ Збройних Сил України від 25.05.2016 № 238. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/documents/statut-zsu>; Тимчасовий бойовий статут Механізованих військ сухопутних військ Збройних сил України, затверджений наказом командувача Сухопутних військ Збройних сил України від 09 березня 2021 року № 152. URL: https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/TBS_Mech_trops_1_2021.pdf

¹⁷ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>

Так, військові підрозділи під час участі у стабілізаційних діях військ залучаються для виконання завдань з: 1) посилення охорони та прикриття визначених ділянок державного кордону; 2) ізоляції кризового району; 3) протидиверсійної боротьби; 4) охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій; 5) підтримки безпеки на маршрутах руху колон; 6) виконання режимних заходів; 7) надання гуманітарної допомоги населенню.

В подальшому слід розуміти, що стабілізаційні заходи, які проводяться на деокупованих територіях, є складовою реінтеграційного процесу цих територій і передують відновлювальним заходам. Фактично можна побудувати наступну логічну схему етапності виконання заходів на деокупованих територіях в умовах правого режиму воєнного стану: «стабілізаційні заходи» + «відновлювальні заходи» = «реінтеграція деокупованих територій».

Не менш важливим є питання суб'єктів, які забезпечують проведення стабілізаційних заходів. З аналізу наведених раніше бойових статутів ЗСУ, положень постанов Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 486 та від 10 вересня 2022 р. № 1021 (Про утворення Координаційного штабу з питань деокупованих територій), розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219-р, законів України «Про національну безпеку України», «Про правовий режим воєнного стану», Стратегії воєнної безпеки України випливає, що до суб'єктів, які залучаються для проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях у межах визначеної компетенції віднесені: Кабінет Міністрів України (у т.ч. профільні міністерства), Рада Національної безпеки та оборони України, Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, Збройні Сили України, Національна гвардія України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна міграційна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Служба безпеки України, Державна спеціальна служба транспорту, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, розвідувальні органи України (зокрема ГУР МОУ), обласні держадміністрації (військово-цивільні адміністрації), інші державні органи та органи місцевого самоврядування, волонтерські організації та міжнародні інституції через які надається міжнародна гуманітарна допомога на відновлення деокупованих територій.

В той же час всі ці суб'єкти можна поділи на дві основні групи: суб'єкти, які реалізують спеціальні стабілізаційні заходи (спеціальні суб'єкти) та суб'єкти, які реалізують загальні стабілізаційні заходи (загальні суб'єкти). Зокрема до спеціальних суб'єктів, які здебільшого

виконують стабілізаційні заходи мілітарного та правоохоронного характеру на цих територіях відносяться: ЗСУ, НГУ, ДПСУ, НПУ, СБУ, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, розвідувальні органи. Інші суб'єкти здійснюють свої функції із проведення стабілізаційних заходів у взаємодії з цими органами. Далі розкриємо зміст загальних та спеціальних стабілізаційних заходів.

Так, до загальних стабілізаційних заходів відносять: забезпечення умов для стабільного функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування, соціально-економічного розвитку деокупованих територій; відновлення діяльності комунальних підприємств, установ та організацій, закладів освіти та охорони здоров'я; відновлення роботи критичної інфраструктури; надання гуманітарних послуг населенню¹⁸.

До спеціальних стабілізаційних заходів, які проводяться на цих територіях відносять: посилення охорони та захист державного кордону (якщо деокупована територія прикордонна); тимчасова ізоляція деокупованої території; охорона й оборона важливих об'єктів і комунікацій; підтримка безпеки на маршрутах руху; реалізація режимних заходів; здійснення цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій; забезпечення публічної безпеки та порядку, попередження, запобігання і припинення кримінальних правопорушень.

2. Роль та спроможності підрозділів Національної гвардії України у реалізації безпекових заходів на деокупованих територіях

Далі розглянемо, спроможності саме НГУ у забезпеченні стабілізаційних заходів на деокупованих територіях в умовах правого режиму воєнного стану. Відповідно до Доктрина діяльності національної гвардії України (2023 р.)¹⁹ НГУ виконує завдання з відсічі і стримування збройної агресії шляхом ведення оборонних, наступальних, стабілізаційних та спеціальних дій у рамках оперативного підпорядкування (оперативного контролю або оперативної взаємодії) командувачу (командиру) угруповання сил

¹⁸ Скобельська О.Р. Стабілізаційні заходи на деокупованих територіях: поняття та види. *Нове українське право*, Вип. 5, 2023. С. 53-59. URL: DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.5.8>; Бугайчук К.Л. Стабілізаційні заходи на деокупованих територіях: концептуальне розуміння, класифікація, особливості застосування. *Право і безпека – Law and Safety*. 2024. № 1 (92). С. 9-22. URL: <https://doi.org/10.32631/pb.2024.1.01>

¹⁹ Доктрина діяльності національної гвардії України (ВКП НГУ 1-00), затверджена Наказом командувача Національної гвардії України 22.12.2023 № 1097. URL: <https://ngu.gov.ua/wp-content/uploads/2024/01/vkp-ngu-1-00-doktryna-diyalnosti-nacjonalnoyi-gvardiyi-ukrayiny.pdf>

оборони, на якого покладено завдання з підготовки та проведення операції (бойових та спеціальних дій), виконання окремих завдань.

Підрозділи НГУ систематично залучаються до проведення стабілізаційних дій на звільнених територіях²⁰. Зокрема, силами оборони від початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року було звільнено від російських окупантів до 2000 населених пунктів, в яких згодом проводились (проводяться) стабілізаційні заходи.

В сучасних умовах НГУ як один з основних спеціальних суб'єктів виконання стабілізаційних заходів спроможний виконувати як спеціальні стабілізаційні заходи, так і сприяти виконанню загальних стабілізаційних заходів. Так, наприклад, даний суб'єкт з подвійними функціями (військова та правоохоронна) виконує наясогодні наступні заходи (за напрямками):

1) у напрямку забезпечення безпеки цивільного населення на деокупованих територіях: роззброєння цивільного населення, яке перебувало під окупацією; посилення контролю кордону спільно з ДПСУ (якщо деокупована територія є прикордонною); забезпечення безпеки та свободи пересування цивільного населення; підтримка програм ідентифікації (під час фільтраційних заходів); захист VIP-персоналу та важливих об'єктів (в т.ч. критичної інфраструктури); розмінування території. Наприклад, на відміну від НГУ, підрозділи ЗСУ мають обмежені можливості щодо проведення роззброєння, реінтеграції та розмінування деокупованих території, що обумовлено необхідністю ведення оборонних/наступальних дій на інших ділянках фронту для звільнення захоплених противником територій та виконання головних завдань з оборони країни як головного актора серед наявних сил оборони.

2) у напрямку забезпечення громадської безпеки і порядку (включаючи попередження, профілактику та виявлення кримінальних правопорушень): частково це заходи, які охоплюються Stability Policing (поліцейські стабілізаційні дії) та передбачені NATO Standard AJP-3.22 (Allied Joint Doctrine for Stability Policing/ Об'єднана доктрина Альянсу щодо забезпечення стабільності)²¹ і пов'язані з проведенням фільтраційних заходів, патрулювання, виявлення та пошук осіб

²⁰ Забезпечення стабільності на деокупованих територіях: заступниця Голови КМЄС та делегація Європейських Сил Жандармерії відвідали Снігурівку (02.2024). URL: <https://salo.li/295905c>; Бригадний генерал Півненко: Нацгвардія готова до впровадження передових підходів та досвіду ЄС щодо правоохоронної діяльності та проведення стабілізаційних дій (13.10.2023). URL: <https://salo.li/2b40179>

²¹ STANAG 2616 : IED 2016 / NATO Standard AJP-3.22 Allied Joint Doctrine for Stability Policing (Edition A, Version 1, July 2016). URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a821ac2ed915d74e3401bfe/20160801-nato_stab_pol_ajp_3_22_a_secured.pdf

причетних до колабораційної діяльності, діяльності НЗФ та військових формувань сил противника, вчинення воєнних злочинів, злочинів проти основ національної безпеки України, проведення комплексу заходів з недопущення вчинення терористичних актів, поширення фактів незаконного обігу зброї, переміщення осіб, узятих під варту, та засуджених з цих територій до кримінально-виконавчих установ (враховується безпечність місць їх розташування), профілактична робота з релігійними, етнічними групами населення, які незадоволені державною владою України.

3) у напрямку забезпечення оборони деокупованої території у разі ускладнення оперативної обстановки на фронті (динамічної зміни лінії фронту), появи потенційної загрози повторної окупації території силами противника: заходи, які мають переважно воєнний характер²² і полягають у боротьбі з диверсійними силами противника, охороні й обороні військових колон і об'єктів критичної інфраструктури, фільтраційних заходах, режимних, ударно-пошукових діях, проведення наступальних дій самостійно та/або спільно з підрозділами ЗСУ (іншими силами оборони), проведені гуманітарних та відновлювальних заходів тощо.

4) у напрямку забезпечення загальних стабілізаційних заходів, даний суб'єкт бере участь у діях спрямованих на відновлення роботи органів державної влади (військово-цивільних адміністрацій), органів місцевого самоврядування, об'єктів критичної інфраструктури, налагодження взаємодії з місцевим населенням, відновлення транспортної інфраструктури, відновлення телекомунікаційної інфраструктури, задоволення базових гуманітарних потреб населення деокупованих територій. Також у даному напрямку НГУ організовує цивільно-військове співробітництво після відновлення роботи військово-цивільних адміністрацій (СІМІС НГУ). СІМІС НГУ спрямоване на забезпечення ефективності процесів координації та взаємодії між підрозділами НГУ і суб'єктами цивільного суспільства в районах дислокації військових частин та виконання завдань з метою забезпечення виконання службових та бойових завдань, сприяння роботі органів державної влади, підвищення рівня ситуаційної обізнаності командирів НГУ щодо цивільних аспектів оперативного середовища в районі виконання завдань, так і безпосередньо здійснюють позитивний формуючий вплив на місцеве населення,

²² Годлевський С. Обґрунтування ролі і місця Національної гвардії України в стабілізаційних діях безпекового характеру. *Честь і закон*. 2023. № 2 (85). С. 13. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2023/2/85/282521>

сприяють формуванню національної та громадянської ідентичності, національно-патріотичному вихованню цивільного населення²³.

Є важливим, що військові частини та підрозділи НГУ при реалізації спеціальних стабілізаційних заходів як воєнного, так і правоохоронного характеру виконують їх у тісній взаємодії з іншими спеціальними суб'єктами (ЗСУ, ГУР МОУ, ДПСУ, НПУ, СБУ, іншими правоохоронними органами), коло яких буде залежати від часових показників тривалості стабілізаційних та відновлюваних заходів на деокупованих територіях²⁴.

3. Чи може Національна гвардія України бути головним суб'єктом, який координує проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях?

Важливим питанням щодо організації проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях залишається визначення головного суб'єкту, якій координує діяльність інших спеціальних суб'єктів між собою та їх взаємодію з загальним суб'єктами стабілізаційної діяльності (іншим органами державної влади та місцевого самоврядування / військово-цивільними адміністраціями). Здавалось на перший погляд, що це питання на сьогодні вже вирішено у зв'язку з утворенням Координаційного штабу з питань деокупованих територій при Кабінеті Міністрів України²⁵. Проте його діяльність на сьогодні здебільшого спрямована на забезпечення організації виконання тих стабілізаційних та відновлювальних заходів, які визначені постанови Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 486 та розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219-р. Але слід враховувати той факт, коли саме (в яких часових межах) і на якому етапі (під час якої фази) може бути реалізований комплекс стабілізаційних заходів на деокупованій території з врахуванням потенційних внутрішніх та зовнішніх загроз, які можуть привести до повторної окупації території.

²³ Доктрина діяльності національної гвардії України (ВКП НГУ 1-00), затверджена Наказом командувача Національної гвардії України 22.12.2023 № 1097. URL: <https://ngu.gov.ua/wp-content/uploads/2024/01/vkp-ngu-1-00-doktryna-diyalnosti-nacjonalnoyi-gvardiyi-ukrayiny.pdf>; Доктрина "Цивільно-військове співробітництво", затверджена Головнокомандувачем Збройних сил України від 02.07.2020. URL: <http://surl.li/havfl>

²⁴ Титаренко О.О. Проблемні питання запобігання кримінальним правопорушенням на деокупованих територіях України. *Правова позиція*. 2023. № 4 (41). С.31-36. DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-4.6>

²⁵ Про утворення Координаційного штабу з питань деокупованих територій: постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2022 р. № 1021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2022-%D0%BF#Text>

Аналіз наявних наукових публікацій показав, що дослідники здебільшого уникають цього питання, що пов'язане, на наше переконання, з відсутністю на даний момент єдиної нормативно-правової бази, окремого міжвідомчого та/або державного стратегічного документу (концепція, доктрина, стратегія, програма), який би враховував або був адаптований до NATO Standard AJP-3.22 (STANAG 2616 : 1ED 2016)²⁶.

Виходячи з наявних керівних документів ЗСУ, військово командування в умовах правового режиму воєнного стану є головним суб'єктом із здійснення завдань оборони країни та відповідних стабілізаційних заходів на деокупованих територіях. Даний суб'єкт організовує, координую роботу як підрозділів ЗСУ, так і інших військових формувань, правоохоронних органів з виконання стабілізаційних дій у безпековій та оборонній сферах.

В сучасних умовах на відповідних ділянках фронти такими головними суб'єктами виступають ОСУВ (оперативно-стратегічне угруповання військ), ОТУВ (оперативно-тактичне угруповання військ), ОУВ (оперативне угруповання військ). Вони забезпечують виконання стабілізаційних заходів: 1) під час військових операцій (відіграють головну координуючу роль); 2) в період між військовими операціями (відіграють головну координуючу роль); 3) в постконфліктний період. Щодо останнього, то роль військового командування ЗСУ у проведенні стабілізаційних заходів поступово буде переходити з першого плану на другий у зв'язку з завершенням правового режиму воєнного стану, вихід на кордони 1991 року та необхідністю відновлення боєздатності у постійних пунктах дислокації. В постконфліктний період головним суб'єктом стабілізаційних заходів та відновлення на деокупованих територіях може виступати органи державної влади та місцевого самоврядування.

Щодо можливої головної, координуючої ролі НГУ у забезпеченні безпекових, стабілізаційних заходів під час виникнення кризових ситуацій у середині держави, в тому числі під час збройного конфлікту неміжнародного характеру (далі – ЗКНХ), представляє інтерес наукове дослідження С. Годлевського²⁷. Автор акцентує увагу на тому, що НГУ має гібридну військово-поліцейську структуру, містить у своєму

²⁶ STANAG 2616 : 1ED 2016 / NATO Standard AJP-3.22 Allied Joint Doctrine for Stability Policing (Edition A, Version 1, July 2016). URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a821ac2ed915d74e3401bfe/20160801-nato_stab_pol_ajp_3_22_a_secured.pdf

²⁷ Годлевський С. Обґрунтування ролі і місця Національної гвардії України в стабілізаційних діях безпекового характеру. *Честь і закон*. 2023. № 2 (85). С. 12–18. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2023/2/85/282521>

складі військовій частини оперативного призначення, з охорони громадського порядку, з охорони важливих об'єктів тощо, оснащена відповідним озброєнням, спеціальними засобами, військовою та спеціальною технікою, має органи управління, здатні ефективно взаємодіяти з формуваннями як сил безпеки і оборони, так і з органами державної влади / місцевого самоврядування й місцевим населенням. Наявна чинна нормативно-правова база дозволяє застосовувати НГУ в ситуаціях, коли застосування ЗСУ є не виправданим з огляду на наявні безпекові загрози²⁸. З урахуванням вимог законодавства, особливостей сучасного безпекового середовища України й основних чинників, що впливають на застосування сил безпеки, переліку необхідних завдань і заходів з локалізації конфлікту й стабілізації обстановки, а також аналізу наявних спроможностей сил безпеки і оборони, автор уточнив роль і місце НГУ в локалізації ЗКНХ залежно від його масштабу й інтенсивності, характеру дій НЗФ. Зокрема, дослідник аргументовано довів, що у разі виникнення на території України ЗКНХ низької, середньої та високої інтенсивності, НГУ виступає як головний виконавець, а інші спеціальні суб'єкти (СБУ, НПУ, ДПСУ, ЗСУ) – це сили підтримки і забезпечення. Зазначається, що за цих умов створюється Міжвідомче оперативне угруповання сил безпеки з максимальним залученням сил та засобів НГУ, органи і підрозділи інших структур переходять в оперативне підпорядкування командувачу від НГУ²⁹. Проте, у разі загрози зовнішньої агресії – головним виконавцем реалізації завдань і заходів з оборони й стабілізації обстановки виступає ЗСУ, а НГУ разом з іншими спеціальними суб'єктами НПУ, СБУ, ДПСУ складають сили підтримки та забезпечення. Щодо останньої ситуації, то можемо зауважити, що ЗСУ не повинно тривалий час відповідати за стабілізаційні заходи на деокупованих територіях у зв'язку з необхідністю ведення оборонних та наступальних дій. Головну роль підрозділи ЗСУ можуть відігравати до заключного етапу проведення військової операції зі звільнення відповідної території від сил противника, потім відповідні повноваження можуть бути делеговані як раз НГУ, як спеціальному суб'єкту з військово-поліцейськими (правоохоронними) функціями.

Також, якщо будуть випадки деокупації прикордонних територій, то враховуючи функціонал, якими наділена ДПСУ згідно чинного законодавства, саме цей суб'єкт повинен бути головним у проведенні стабілізаційних заходів на цих територіях, а інші спеціальні суб'єкти

²⁸ Там же. С. 15.

²⁹ Там же. С. 15.

залучаються до стабілізаційних дій як сили підтримки та забезпечення. Свого роду відбувається розумна ситуативна зміна ролей серед спеціальних суб'єктів стабілізаційної діяльності.

ВИСНОВКИ

Сьогодні відсутній єдиний підхід щодо визначення поняття «стабілізаційні заходи». Спостерігається ситуація, коли цей термін розкривається вченими та у наявних національних документах як в широкому, так і вузькому значенні, а в окремих бойових статутах ЗСУ визначення «стабілізаційних заходів» має мілітарний підхід і пов'язаний із застосуванням військ (сил) для стабілізації обстановки у кризовому районі та недопущення ескалації (відновлення) воєнного конфлікту.

В узагальненому виді стабілізаційні заходи можна визначити як комплекс заходів, який реалізується спеціальними та загальними суб'єктами в умовах правового режиму воєнного стану, спрямованих на забезпечення відновлення органів державної влади та місцевого самоврядування на деокупованих територіях, безпеки населення, відновлення правопорядку, функціонування об'єктів життєзабезпечення населення, соціально-економічного відновлення та подальшого розвитку цих територій, унеможливлення повторної окупації.

На сьогодні в Україні відсутній базовий документ, яким би регулювалась питання проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях в умовах правового режиму воєнного стану. В даному напрямку для врегулювання цього питання є обґрунтованою позиція вчених щодо взяття за основу Спільної доктрина НАТО щодо забезпечення поліцейської стабілізаційної діяльності (AJP-3.22 / STANAG 2616) або, як варіант, розробка на його основі ЗСУ за участю інших зацікавлених суб'єктів сил оборони, національної доктрини адаптованої під наші безпекові реалії. Зауважимо, що станом на грудень 2023 року вимоги цього керівного документу НАТО (AJP-3.22 / STANAG 2616) ще не впроваджені в національних нормативних документах³⁰.

Стабілізаційні заходи, які проводяться на деокупованих територіях, є складовою реінтеграційного процесу цих територій в Україні і передре відновлювальним заходам.

Всі суб'єкти, які залучаються до стабілізаційних заходах можна поділи на дві основні групи: суб'єкти, які реалізують спеціальні стабілізаційні заходи (спеціальні суб'єкти) та суб'єкти, які реалізують

³⁰ Перелік стандартів та керівних документів НАТО, вимоги яких впроваджено в національних нормативних документах (станом на 12.2023). URL: https://www.mil.gov.ua/content/pdf/Standart_NATO_Dod.pdf

загальні стабілізаційні заходи (загальні суб'єкти). До спеціальних суб'єктів, які здебільшого виконують стабілізаційні заходи мілітарного та правоохоронного характеру на цих територіях відносяться: ЗСУ, НГУ, ДПСУ, НПУ, СБУ, ДСНС, розвідувальні органи. Інші суб'єкти здійснюють свої функції із проведення стабілізаційних заходів у взаємодії з цими органами.

Військові підрозділи (ЗСУ, НГУ, ДПСУ) під час участі у стабілізаційних діях військ залучаються для виконання завдань з: 1) посилення охорони та прикриття визначених ділянок державного кордону; 2) ізоляції кризового району; 3) протидиверсійної боротьби; 4) охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій; 5) підтримки безпеки на маршрутах руху колон; 6) виконання режимних заходів; 7) надання гуманітарної допомоги населенню.

Встановлено, що НГУ як один з основних спеціальних суб'єктів виконання стабілізаційних заходів спроможний виконувати як спеціальні стабілізаційні заходи, так і сприяти виконанню загальних стабілізаційних заходів. НГУ як суб'єкт з подвійними функціями (військова та правоохоронна) спроможний виконувати комплекс заходів за наступними напрямками: 1) у напрямку забезпечення безпеки цивільного населення на деокупованих територіях; 2) у напрямку забезпечення громадської безпеки і порядку (включаючи попередження, профілактику та виявлення кримінальних правопорушень); 3) у напрямку забезпечення оборони деокупованої території у разі ускладнення оперативної обстановки на фронті (динамічної зміни лінії фронту), появи потенційної загрози повторної окупації території силами противника; 4) у напрямку забезпечення загальних стабілізаційних заходів.

Військові частини та підрозділи НГУ при реалізації спеціальних стабілізаційних заходів як воєнного, так і правоохоронного характеру виконують їх у тісній взаємодії з іншими спеціальними суб'єктами (ЗСУ, ГУР МОУ, ДПСУ, НПУ, СБУ, іншими правоохоронними органами), коло яких буде залежати від часових показників тривалості стабілізаційних та відновлюваних заходів на деокупованих територіях.

Головну роль у забезпечують виконання стабілізаційних заходів, координації діяльності інших спеціальних суб'єктів на деокупованих територіях відіграють ЗСУ, зокрема: 1) під час військових операцій (ЗСУ відіграють головну координуючу роль); 2) в період між військовими операціями (ЗСУ відіграють головну координуючу роль); 3) в постконфліктний період (ЗСУ відіграють другорядну роль). Інші спеціальні суб'єкти (НГУ, СБУ, НПУ, ДПСУ) виступають в якості сил підтримки і забезпечення стабілізаційних заходів. Проте, задля «розвантаження» ЗСУ від другорядних функцій пов'язаних із проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях

повноваження головного суб'єкту з їх забезпечення можуть бути делеговані НГУ як спеціальному суб'єкту з військово-поліцейськими (правоохоронними) функціями.

АНОТАЦІЯ

В умовах правового режиму воєнного стану в Україні набирає актуальності питання організації та забезпечення проведення відповідними суб'єктами стабілізаційних заходів на деокупованих територіях, які спрямовані на відновлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, створення безпечних умов для повернення внутрішньо-переміщених осіб, відновлення всіх сфер життєзабезпечення звільненої території, забезпечення громадської безпеки та порядку. В той же час сьогодні виникає питання щодо чіткого розуміння повноважень та спроможностей цих суб'єктів (зокрема ЗСУ, НГУ, ДПСУ, НПУ) в процесі реалізації стабілізаційних заходів задля уникнення небажаного дублювання функцій, розпорошення сил та засобів, які необхідні для виконання завдань сил оборони в умовах повномасштабної агресії з боку російської федерації. Зокрема це стосується стабілізаційної діяльності такого спеціального суб'єкту як НГУ, який відповідно до чинного законодавства виконує як військові, так і правоохоронні функції.

Встановлено, що на сьогодні відсутній єдиний підхід щодо визначення поняття «стабілізаційні заходи». В узагальненому виді стабілізаційні заходи можна визначити як комплекс заходів, який реалізується спеціальними та загальними суб'єктами в умовах правового режиму воєнного стану, спрямованих на забезпечення відновлення органів державної влади та місцевого самоврядування на деокупованих територіях, безпеки населення, відновлення правопорядку, функціонування об'єктів життєзабезпечення населення, соціально-економічного відновлення та подальшого розвитку цих територій, унеможливлення повторної окупації.

Звертається увага на загальну проблему в унормуванні даного виду мілітарно-гуманітарної діяльності, що пов'язано з відсутністю в Україні базового документу, яким би регулювалась питання проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях в умовах правового режиму воєнного стану. В даному напрямку підтримується позиція вчених щодо доцільності розробки національного документу на основі Спільної доктрина НАТО щодо забезпечення поліцейської стабілізаційної діяльності (AJP-3.22 / STANAG 2616).

Головну роль у забезпечують виконання стабілізаційних заходів, координації діяльності інших спеціальних суб'єктів на деокупованих територіях відіграють ЗСУ. Інші спеціальні суб'єкти (НГУ, СБУ, НПУ,

ДПСУ) виступають в якості сил підтримки і забезпечення стабілізаційних заходів.

Встановлено, що НГУ як один з основних спеціальних суб'єктів з подвійними функціями в межах стабілізаційної діяльності на деокупованих територіях спроможний виконувати комплекс заходів за наступними напрямками: 1) у напрямку забезпечення безпеки цивільного населення на деокупованих територіях; 2) у напрямку забезпечення громадської безпеки і порядку (включаючи попередження, профілактику та виявлення кримінальних правопорушень); 3) у напрямку забезпечення оборони деокупованої території у разі ускладнення оперативної обстановки на фронті (динамічної зміни лінії фронту), появи потенційної загрози повторної окупації території силами противника; 4) у напрямку забезпечення загальних стабілізаційних заходів.

Запропоновано задля «розвантаження» ЗСУ від другорядних функцій пов'язаних із проведення стабілізаційних заходів на деокупованих територіях повноваження головного суб'єкту з їх забезпечення делегувати НГУ як спеціальному суб'єкту з військово-поліцейськими (правоохоронними) функціями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII (в редакції від 19.04.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

2. Про підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції: постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 486. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-2023-%D0%BF#Text>

3. Про затвердження плану дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219-р (в редакції від 30.09.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2022-%D1%80#n8>

4. Про утворення Координаційного штабу з питань деокупованих територій: постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2022 р. № 1021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2022-%D0%BF#Text>

5. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII (в редакції від 31.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

6. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII (в редакції від 16.12.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>

7. Сокурєнко В. В. Стабілізаційно-транзитивна стратегія протидії злочинності на деокупованих територіях України. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2022. № 2 (27). С. 9-18. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/827b52c7-48e0-4a0d-aea8-bdee5b867684/content>

8. Злочинність і протидія їй в умовах війни: кримінально-правовий та кримінологічний виміри : монографія / Ю. В. Орлов; Кримінол. асоц. України. Харків : Право, 2023. 252 с.

9. Скобельська О.Р. Стабілізаційні заходи на деокупованих територіях: поняття та види. *Нове українське право*, Вип. 5, 2023. С. 53-59. URL: DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.5.8>

10. Бугайчук К.Л. Стабілізаційні заходи на деокупованих територіях: концептуальне розуміння, класифікація, особливості застосування. *Право і безпека – Law and Safety*. 2024. № 1 (92). С. 9-22. URL: <https://doi.org/10.32631/pb.2024.1.01>

11. Єфімов Г.В., Музика О.О., В'яткін Ю.О. Сепаратизм, стабілізаційні дії, територіальна оборона – співвідношення понять, історія та сучасність. *Військово-науковий вісник*. 2020. № 34. С. 27–41. URL: <http://vvn.asv.gov.ua/article/view/219959/219737>

12. Годлевський С. Обґрунтування ролі і місця Національної гвардії України в стабілізаційних діях безпекового характеру. *Честь і закон*. 2023. № 2 (85). С. 12–18. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2023/2/85/282521>

13. Аллеров Ю. В., Кривенко О. В. Роль і місце Національної гвардії України у структурі сектору національної безпеки і оборони України. *Наука і оборона*. 2018. № 3. С. 3-9. URL: <http://nio.nuou.org.ua/article/view/158986>

14. Тимчасовий бойовий статут Механізованих військ сухопутних військ Збройних сил України, затверджений наказом командувача Сухопутних військ Збройних сил України від 09 березня 2021 року №152. URL: https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/TBS_Mech_trops_1_2021.pdf

15. STANAG 2616 : 1ED 2016 / NATO Standard AJP-3.22 Allied Joint Doctrine for Stability Policing (Edition A, Version 1, July 2016). URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a821ac2ed915d74e3401bfe/20160801-nato_stab_pol_ajp_3_22_a_secured.pdf

16. Бойовий статут Сухопутних військ Збройних Сил України (Частина II. Батальйон, рота), затверджений наказом командувача Сухопутних військ Збройних Сил України від 29.12.10 №574. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/documents/statut-zsu>

17. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних сил України (Частина III. Взвод, відділення, екіпаж), затверджений наказом командувача Сухопутних військ Збройних Сил

України від 25.05.2016 № 238. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/documents/statut-zsu>

18. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України": Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>

19. Доктрина діяльності національної гвардії України (ВКП НГУ 1-00), затверджена Наказом командувача Національної гвардії України 22.12.2023 № 1097. URL: <https://ngu.gov.ua/wp-content/uploads/2024/01/vkr-ngu-1-00-doktryna-diyalnosti-naczionalnoyi-gvardiyi-ukrayiny.pdf>

20. Забезпечення стабільності на деокупованих територіях: заступниця Голови КМЕС та делегація Європейських Сил Жандармерії відвідали Снігурівку (02.2024). URL: <https://salo.li/295905c>

21. Бригадний генерал Півненко: Нацгвардія готова до впровадження передових підходів та досвіду ЄС щодо правоохоронної діяльності та проведення стабілізаційних дій (13.10.2023). URL: <https://salo.li/2b40179>

22. Доктрина «Цивільно-військове співробітництво», затверджена Головнокомандувачем Збройних сил України від 02.07.2020. URL: <http://surl.li/havfl>

23. Титаренко О.О. Проблемні питання запобігання кримінальним правопорушенням на деокупованих територіях України. *Правова позиція*. 2023. № 4 (41). С.31-36. DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-4.6>

24. Перелік стандартів та керівних документів НАТО, вимоги яких впроваджено в національних нормативних документах (станом на 12.2023). URL: https://www.mil.gov.ua/content/pdf/Standart_NATO_Dod.pdf

Information about the authors:

Тютаренко Олександр Олександрович,

Doctor of Science in Law, Associate Professor,
Senior research assistant of the Research Laboratory of troops training
of the Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine
7, Oborony Kyieva str., Kyiv, 03179, Ukraine

Крыачко Олександр Іванович,

Head of the Research Laboratory of troops training
of the Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine
7, Oborony Kyieva str., Kyiv, 03179, Ukraine